

การจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นไทย – มอญ จังหวัดปทุมธานี*
MANAGING THE CONSERVATION OF THAI-MON LOCAL TRADITIONS, PATHUM
THANI PROVINCE

¹ศิริชัย เกื้อกุล Sirichai Kueakul ²เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต Sowwanee Sikkhabandit

³ปัญญา ธีระวิทยเลิศ Panya Theerawitthayalert

^{1,2}มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ North Bangkok University, Thailand

³มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม Chandrakasem Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author E-mail: sirichai.ku@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นไทย – มอญ จังหวัดปทุมธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีแบ่งการดำเนินงานวิจัยเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น ไทย – มอญ จังหวัดปทุมธานี ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก 15 คน ระยะที่ 2 กำหนดรูปแบบการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น ไทย – มอญ จังหวัดปทุมธานี ด้วยการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน และระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น ไทย – มอญ จังหวัดปทุมธานี ด้วยการการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญผู้เชี่ยวชาญ 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นไทย - มอญ จังหวัดปทุมธานี มี 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ที่มาของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) แนวคิดและหลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ส่วนที่ 2 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นไทย-มอญ จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย 1) แบบแผนวัฒนธรรม วิถีชีวิต การประกอบอาชีพ ประเพณี วัฒนธรรม ความสัมพันธ์ เครือญาติ 2) ศาสนาและความเชื่อ หลักศาสนา ความเชื่อในชุมชนความสามัคคี 3) เทคโนโลยี การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ทักษะและความชำนาญในการใช้ ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้ ประกอบด้วย 1) ปัจจัยนำรูปแบบไปใช้ 2) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ และผลการประเมินรูปแบบการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นไทย - มอญ จังหวัดปทุมธานี มีความเป็นประโยชน์ มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบ, การอนุรักษ์, การจัดการ, ประเพณีท้องถิ่นไทย - มอญ, จังหวัดปทุมธานี, ผู้นำชุมชน, ประชาชนชาวบ้าน

*Received: March 27, 2024, Revised: April 23, 2024, Accepted: April 23, 2024.

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของดัชนีวิทยานิพนธ์เรื่อง รูปแบบการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น ไทย – มอญ จังหวัดปทุมธานี

Abstract

The purpose of this research article was to study the conservation management of Thai-Mon local traditions, Pathum Thani Province. It was qualitative research. The research work was divided into 3 phases: Phase 1; studied the conservation of Thai - Mon local traditions, Pathum Thani Province by interviewing 15 key informants, Phase 2; determined the management model for the conservation of Thai-Mon local traditions, Pathum Thani Province by organizing a group discussion with 9 experts, and Phase 3; evaluating the management model for preserving Thai-Mon local traditions, Pathum Thani Province with a seminar based on 7 experts, data were analyzed using basic statistics and content analysis. The research results found that the management model for the conservation of Thai-Mon local traditions, Pathum Thani Province, had 3 parts: Part 1; the origin of the model, consisting of 1) the concepts and principles of the model, 2) the objectives of the model, Part 2; the elements of the management model preserving Thai-Mon local traditions, Pathum Thani Province, consisted of 1) cultural patterns, way of life, occupations, traditions, culture, relationships, kinship, 2) religion and beliefs, religious principles, beliefs in community harmony, 3) technology, public relations, skills and expertise in using, Part 3; using the model, consisting of 1) factors for using the model, 2) conditions for using the model and the results of the evaluation of the management model for the conservation of local Thai-Mon traditions, Pathum Thani Provinces was useful, appropriate and being possible in practice in overall, it was at the highest level.

Keywords: Model, Conservation, Management, Thai-Mon Local Traditions, Pathum Thani Province, Community Leaders, Local Philosophers

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในปัจจุบันทำให้วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น วิถีชีวิตของชุมชนดั้งเดิม ต้องปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยทั้งสภาพแวดล้อม อาคารบ้านเรือน เครื่องแต่งกาย อาหารการคมนาคม การศึกษา ภาษา อาชีพ การติดต่อสื่อสาร เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกด้วยเทคโนโลยี และวิวัฒนาการสมัยใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์ อย่างรวดเร็ว หากแต่วัฒนธรรม ประเพณีของชาติเป็นรากเหง้าที่เราคนไทยจะลืมเสียไม่ได้ ในบางชุมชนยังมีการอนุรักษ์ รักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้อย่างเหนียวแน่นและยังคงสืบทอดมาถึงปัจจุบัน แต่ในชุมชนเมืองก็ยากที่จะรักษาไว้ซึ่งวิถีชีวิตดั้งเดิม โดยเฉพาะชุมชนที่อยู่ในเขตอุตสาหกรรมที่มีการขยายเมืองอย่างรวดเร็ว ทำให้ประวัติศาสตร์บางอย่างสูญหายไปอย่างน่าเสียดาย (อานนท์ อาภาภิรมณ์, 2525) ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในพิธีเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ รามคำแหง จังหวัดสุโขทัย วันที่ 25 มกราคม 2507 ความตอนหนึ่งว่า “ชาติไทยเรานั้นได้มีเอกราช มีภาษา ศิลปะ และขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นของตนเองมาช้านานหลายศตวรรษแล้ว ทั้งนี้ เพราะบรรพบุรุษของเราได้เสียสละอุทิศชีวิต กำลัง ทั้งกายและใจ

สะสมสิ่งเหล่านี้ไว้ให้พวกเรา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องรักษาสิ่งเหล่านี้ไว้ให้คงทนถาวรตกเป็นมรดกของอนุชนรุ่นหลังต่อไป” (อ้างใน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2552)

ชาติไทยเป็นชาติที่เก่าแก่และมีวัฒนธรรมประจำชาติซึ่งเกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษและพัฒนาหล่อหลอมขึ้นในสังคมไทย จนมีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองไม่ว่าจะเป็นภาษา วรรณคดี ศิลปวัตถุดนตรี อาหารและการแต่งกาย นอกจากนี้ คนไทยยังได้มีการยอมรับเอาวัฒนธรรมของชาติอื่นเข้ามา โดยการนำมาดัดแปลงผสมผสานกันได้อย่างกลมกลืน จนเกิดเป็นวัฒนธรรมของสังคมไทยที่มีเอกลักษณ์ วัฒนธรรมไทยมีที่มาจากหลายแหล่งกำเนิดด้วยกัน ดังนี้ 1) สิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และสังคมเกษตรกรรม เนื่องจากพื้นที่ของประเทศไทยส่วนใหญ่มีสภาพภูมิศาสตร์เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ คนไทยจึงมีความผูกพันกับแม่น้ำลำคลองทำให้เกิดวิถีชีวิตริมน้ำและประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับน้ำที่สำคัญ เช่น ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น 2) พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้ามาในประเทศไทยเป็นเวลานาน โดยคนไทยได้นำหลักคำสอนมาใช้ในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ยังมีประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอีกเป็นจำนวนมาก เช่น การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า การบวชเพื่อสืบทอดศาสนา เป็นต้น 3) ค่านิยมเป็นแบบอย่างพฤติกรรมของคนในสังคมที่มีความแตกต่างกัน ค่านิยมบางอย่างกลายเป็นแกนหลักของวัฒนธรรมไทย เช่น ความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งคนไทยให้ความเคารพและเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นอย่างมาก 4) การเผยแพร่และการยอมรับวัฒนธรรมจากต่างชาติ ในอดีตประเทศไทยได้รับวัฒนธรรมจากจีนและอินเดียเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมดั้งเดิม แต่ในปัจจุบันจากกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดการหลั่งไหลของวัฒนธรรมต่างชาติมาในประเทศไทย โดยเฉพาะวัฒนธรรมที่มาจากชาติตะวันตกที่เห็นได้อย่างชัดเจน เช่น การแต่งกายตามแบบสากล การผูกเนคไท การสวมเสื้อนอก การสร้างบ้านเรือนรูปทรงต่างๆ เป็นต้น (ดนัย ไชยโยธา, 2546)

ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 ฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม ส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และวัฒนธรรม โดยการส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านการสร้างและพัฒนาสินค้าและบริการด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ความคิดสร้างสรรค์ และทุนทางวัฒนธรรม พร้อมทั้งการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการพัฒนา ธุรกิจการท่องเที่ยว การทำการตลาด และการบริหารจัดการสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต และวัฒนธรรม เพื่อให้การท่องเที่ยวไทยมีเรื่องราวที่เป็นเอกลักษณ์มีการคุ้มครองและปกป้องด้านทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อการป้องกันการลอกเลียนแบบ ซึ่งรวมถึงการผลักดันให้เมืองประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และศิลปะ ได้รับการขึ้นทะเบียนด้านการอนุรักษ์ และส่งเสริมให้ก้าวสู่เมืองที่ได้รับการยอมรับในเวทีสากล อันนำไปสู่การสร้างภาพลักษณ์และการจัดทำแผนพัฒนาเมืองและแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่น พร้อมทั้งการส่งเสริม การท่องเที่ยวตามฤดูกาลและตามศักยภาพของพื้นที่ทั้งการท่องเที่ยววิถีชุมชน การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์รวมทั้งการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธเพื่อให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทาง การท่องเที่ยววิถีพุทธของโลก (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565)

ข้อมูลวัฒนธรรมและความหลากหลายทางชีวภาพ อัตลักษณ์ชุมชนในรูปแบบดิจิทัลเป็นคลังความรู้ที่มีคุณค่า และเป็นแหล่งทรัพยากรต้นทางให้กับการสร้างนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ส่งเสริมให้ชุมชนรู้คุณค่าของทรัพยากรชีวภาพและสิ่งแวดล้อมในระบบนิเวศที่ตนเองอาศัยอยู่ ส่งเสริมการขับเคลื่อนภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและธุรกิจ

ดิจิทัล โดยกระบวนการขับเคลื่อนให้เกิดข้อมูลดิจิทัลดังกล่าว เริ่มต้นจากการพัฒนาระบบจัดเก็บข้อมูล วัฒนธรรมและชีวภาพอัตลักษณ์ชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องด้านวัฒนธรรมและความหลากหลายทางชีวภาพอัตลักษณ์ชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องด้านวัฒนธรรมและความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งชุมชน หน่วยงาน สถาบัน ได้จัดเก็บข้อมูลภายใต้มาตรฐานการจัดเก็บข้อมูลที่เหมาะสมความหลากหลายทางชีวภาพกับสื่อวัฒนธรรมและชีวภาพอัตลักษณ์ชุมชนในแต่ละรูปแบบ โดยเจ้าของข้อมูลสามารถกำหนดสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลเพื่อเป็นการปกป้องรักษาข้อมูลสำคัญทางวัฒนธรรมและชีวภาพอัตลักษณ์ของชุมชนที่มีความละเอียดอ่อนได้ และทำการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่มีอยู่แล้วจากแหล่งทรัพยากรอื่น ทั้งในประเทศและภายนอกประเทศ ข้อมูลตั้งแต่ระดับดีเอ็นเอ ไปจนถึงระบบนิเวศ ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่ บุคคล การใช้ประโยชน์เพื่อนำมาจัดเก็บและพัฒนาให้เกิดโครงสร้างข้อมูลซึ่งสามารถเชื่อมโยงข้อมูลเข้าหากันได้เกิดเป็นเครือข่ายข้อมูลวัฒนธรรมและความหลากหลายทางชีวภาพขนาดใหญ่ โดยโครงสร้างข้อมูลดังกล่าวสามารถนำมาเปิดเผยสู่สาธารณะในรูปแบบเว็บไซต์ให้บริการและพัฒนาต่อยอดเป็นแอปพลิเคชัน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวโดยชุมชน การพัฒนาต่อยอดเชิงเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน ก่อให้เกิดการรับรู้และเข้าถึงข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ การให้บริการดังกล่าวจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการต่อยอดการใช้งานข้อมูลทั้งข้อมูลวัฒนธรรม ข้อมูลชีวภาพ อัตลักษณ์ชุมชน ไปสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคมได้ในอนาคต ตามแผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564-2570 (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565)

จังหวัดปทุมธานี เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางของประเทศไทย เป็นหนึ่งใน 5 จังหวัด ในพื้นที่ปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาทางทิศเหนือของกรุงเทพมหานคร พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดปทุมธานีเป็นที่ราบลุ่มริมสองฝั่งแม่น้ำโดยมีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านกลางจังหวัดในเขตอำเภอเมืองปทุมธานีและอำเภอสสามโคก ทำให้พื้นที่ของจังหวัดปทุมธานีถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ฝั่งตะวันตกของจังหวัดหรือบนฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยา ได้แก่ พื้นที่ในเขตอำเภอลาดหลุมแก้วกับพื้นที่บางส่วนของอำเภอเมืองและอำเภอสสามโคก กับฝั่งตะวันออกของจังหวัด หรือบนฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยา ได้แก่ พื้นที่อำเภอเมืองบางส่วนของอำเภอธัญบุรี อำเภอลองหลวง อำเภอหนองเสือ อำเภอลำลูกกา และบางส่วนของอำเภอสสามโคก จังหวัดปทุมธานีจึงเป็นจังหวัดที่มีการพัฒนาและเติบโตอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านอุตสาหกรรม การคมนาคม การศึกษา การท่องเที่ยว เป็นต้น โดยเฉพาะการสร้างหมู่บ้านจัดสรรและคอนโดมิเนียม ซึ่งมีผลทำให้ร่องรอยภูมิประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี เริ่มเลือนลางไปตามกาลเวลาและยุคสมัยที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี (สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์, 2558)

ชุมชนชาวมอญได้อพยพมาพำนักอยู่ประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช พระยาเกียรติและพระยาราม ขุนนางมอญที่มีความดีความชอบในราชการและกลุ่มญาติพี่น้องได้รับพระราชทานที่ดินตั้งบ้านเรือน ณ บ้านขมิ้น ซึ่งได้แก่ บริเวณวัดขุนแสนในปัจจุบัน มอญในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์ ทั้งกลุ่มชาวมอญเก่าที่อยู่มาแต่เดิมและกลุ่มชาวมอญใหม่ได้รับพระราชทานที่ดินให้ตั้งชุมชนอยู่ชานกรุงศรีอยุธยาบริเวณวัดตองปุและคลองคูจาม ในปัจจุบันแม้จะไม่มีชุมชนของผู้สืบเชื้อสายมอญภายในกรุงศรีอยุธยาอยู่ในบริเวณที่กล่าวถึงในประวัติศาสตร์ แต่ก็มีชุมชนมอญและกลุ่มวัฒนธรรมมอญกระจายอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาจากพระนครศรีอยุธยาลงมาจนถึงกรุงเทพฯ หลายชุมชนชาวมอญได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ทั่วไปตามที่ราบลุ่มริมแม่น้ำภาคกลาง ได้แก่ ลพบุรี สระบุรี อยุธยา นครปฐม

กาญจนบุรี ราชบุรี สุพรรณบุรี อ่างทอง นครนายก ปทุมธานี นนทบุรี สมุทรสงคราม สมุทรปราการ สมุทรสาคร กรุงเทพฯ ฉะเชิงเทรา เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และบางส่วนของภูมิภาคเหนือ ได้แก่ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง ตาก กำแพงเพชร นครสวรรค์ อุทัยธานี ทางภาคอีสาน ได้แก่ นครราชสีมา มีบั้งเล็กน้อยที่อพยพลงใต้ อย่างเช่น ชุมพร สุราษฎร์ธานี โดยมากเป็นแหล่งที่พระเจ้าแผ่นดินโปรดเกล้าฯ พระราชทานที่ดินทำกินให้ตั้งแต่แรกอพยพเข้ามา (เหมือนพิมพ์ สุวรรณภาส, 2558)

จากชุมชนดั้งเดิมของจังหวัดปทุมธานี ธัญญบุรี และสามโคก ที่เคยเป็นชุมชนเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมครัวเรือน เช่น การทำเครื่องปั้นดินเผา ชาวบ้านทำมาค้าขาย โดยอาศัยแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเส้นทางคมนาคมหลัก สินค้าจากหลากหลายแหล่งมักมาพักชุมนุมที่ปทุมธานีก่อนที่จะเดินทางไปยังภาคเหนือ ตุ่มสามโคกและโอ่งราชบุรี ถือเป็นสินค้าที่นิยมอย่างมากในสมัยนั้น เมืองปทุมธานีเริ่มเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดในช่วงปีพุทธศักราช 2500 เป็นต้นมา ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเริ่มต้นจากการปรับเปลี่ยนไปเพาะปลูกพืชไร่และพืชสวนทางการเกษตรอื่นๆ ที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่าข้าว เช่น การทำสวนผัก แตงโม สวนส้ม จนพื้นที่นาบางส่วนกลายเป็นพื้นที่ปลูกส้มเขียวหวานใหญ่ที่สุดในประเทศไทยประกอบกับช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ข้าวไทยเป็นที่ต้องการของตลาดโลกมาก ประเทศไทยถูกจัดว่าเป็นประเทศที่มีความสำคัญในด้านการผลิตอาหารมาช่วยแก้ปัญหาขาดแคลนอาหารของโลก ประเทศไทยจึงได้ทำการพัฒนาแหล่งน้ำในโครงการขนาดใหญ่ต่าง ๆ เพื่อการชลประทานโดยอาศัยเงินกู้จากธนาคารโลก และได้ก่อสร้างเขื่อนเจ้าพระยาที่จังหวัดชัยนาทในโครงการเจ้าพระยาใหญ่ แล้วเสร็จในปีพุทธศักราช 2500 ส่งผลให้พื้นที่บริเวณคลองรังสิตได้รับน้ำอย่างสม่ำเสมอ สำหรับใช้ในการเกษตรและยังสามารถแก้ปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ดังกล่าว (สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์, 2558)

อีกปัจจัยหนึ่งที่เร่งความเจริญของปทุมธานี คือ การตัดถนนพหลโยธินในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในฐานะทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 รวมทั้งการสร้างเขื่อนภูมิพล เขื่อนสิริกิติ์ เพื่อการกักและการผลิตกระแสไฟฟ้า ผลพวงจากการสร้างเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้าก่อให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมใหม่ๆ นอกเหนือไปจากโรงสีข้าวและโรงเลื่อยไม้ที่มีอยู่เดิม ไปเป็นโรงงานปั่นด้าย โรงงานย้อมผ้า โรงงานอุตสาหกรรมเคมี ส่งผลให้พื้นที่สองข้างทางถนนพหลโยธิน ในเขตรังสิตกลายเป็นย่านอุตสาหกรรมใหม่ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแรงงานในภาคเกษตรกรรมมาเป็นแรงงานรับจ้างในโรงงาน ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชีวิตและสภาพแวดล้อมของปทุมธานี มีการอพยพย้ายของแรงงานต่างถิ่นเป็นจำนวนมาก ความต้องการที่อยู่อาศัยมีมากขึ้น หมู่บ้านจัดสรรและเมืองได้ขยายตัวไปอย่างมาก (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปทุมธานี, 2558)

จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นว่า การพัฒนาเมืองในปัจจุบันทำให้ประวัติศาสตร์เกิดการเปลี่ยนแปลง ถึงแม้ว่า วิถีชีวิตในชุมชนแบบดั้งเดิมเริ่มจางหายไปตามกาลเวลาหากแต่แหล่งทรัพยากรทางวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาทางประวัติศาสตร์และมีคุณค่าทางด้านความงามมีสุนทรีย์ ซึ่งจะสะท้อนเรื่องราวบอกเล่าความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ การก่อตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชนที่อพยพมาตั้งแต่สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ โดยมีการพัฒนาทางสังคมของวิถีชนที่มีคุณค่าทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน การแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของสังคมหรือชุมชน และสะท้อนถึงพัฒนาการของการดำรงอยู่ของสังคมนั้น หากไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสมก็อาจจะทำให้ถูกทำลายลงด้วยสาเหตุต่างๆ ทั้งจากธรรมชาติและการกระทำของมนุษย์ โดยเฉพาะการขยายเมืองเพื่อรองรับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงของค่านิยมจากวิถีชีวิตสังคมเกษตรกรรม สู่การเกษตรด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ตามกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้อัตลักษณ์

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำการศึกษาเรื่องการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นไทย – มอญ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นการสืบสานอนุรักษ์ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนชาวมอญในสังคมไทย ซึ่งจะได้เป็นประโยชน์ในการนำมาขยายผลถ่ายทอดต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นไทย – มอญ จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น ไทย – มอญ จังหวัดปทุมธานี เป็นระยะที่ดำเนินการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชนไทยเชื้อสายมอญ เกี่ยวกับวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการร่างรูปแบบการจัดการการอนุรักษ์ ประเพณีท้องถิ่น ไทย – มอญ จังหวัดปทุมธานี โดยผู้วิจัยศึกษาข้อมูลภาคสนามโดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semistructured Interviews) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 15 คน การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการจดบันทึก (Field notes) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พื้นที่ในการวิจัยคือ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีชุมชนชาวมอญอาศัยอยู่มากที่สุด

ระยะที่ 2 กำหนดรูปแบบการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น ไทย – มอญ จังหวัดปทุมธานี โดยนำข้อมูลที่ได้จากระยะที่ 1 มาจัดทำแบบสอบถามในการวิจัยโดยใช้วิธีการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ซึ่งกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านประเพณีท้องถิ่น ไทย – มอญ จังหวัดปทุมธานี ประธานสมาคมชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานี ประธานวัฒนธรรมตำบลบ้านกระแซง ประธานศูนย์เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมวัดสำแล ประชาชนชาวบ้าน และทายาทผู้สืบเชื้อสายมอญ

ระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น ไทย – มอญ จังหวัดปทุมธานี เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่สามารถจัดทำได้จริง วิธีการประเมินรูปแบบโดยใช้การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน เป็นเทคนิคที่เป็นรูปแบบการได้องค์ความรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์และองค์ความรู้นั้นๆ มาให้ข้อมูลเชิงลึกและทรงคุณเป็นกรณีวิพากษ์ วิเคราะห์ผลงานหรือแนวทางการออกแบบ ผู้วิจัยและนักออกแบบสามารถเรียนรู้ เข้าใจ กระบวนการและวิธีการดำเนินงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ สามารถนำมาสมทบและเป็นข้อมูลชั้นยอด ใช้ในการปรับหรือพัฒนาแนวคิดหรือประเมินผลงานให้สมบูรณ์มีเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีไทย-มอญ จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย 3 ส่วน สามารถอธิบายรายละเอียดได้ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ที่มาของรูปแบบ ที่มาของรูปแบบการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นไทย - มอญ จังหวัดปทุมธานี มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 แนวคิดและหลักการของรูปแบบ

ภายใต้บริบทของกระแสสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม เทคโนโลยี และวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมซึ่งเกิดจากการปรับตัวของมนุษย์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมเพื่อการดำรงชีวิต ตามความเชื่อและหลักศาสนา หรือแบบแผนวัฒนธรรมต่างๆ ที่เป็นผลกระทบหรือสืบเนื่องจากเทคโนโลยีที่ใช้และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยี เช่น แบบแผนในการตั้งถิ่นฐาน โครงสร้างของระบบเครือญาติ ถึงแม้ว่าวิถีชีวิตในชุมชนแบบดั้งเดิมเริ่มจางหายไปตามกาลเวลาหากแต่แหล่งทรัพยากรทางวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาทางประวัติศาสตร์และมีคุณค่าทางด้านความงามดงามมีสุนทรีย์ ซึ่งจะสะท้อนเรื่องราวบอกเล่าความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ การก่อตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชนที่อพยพมาตั้งแต่สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ โดยมีการพัฒนาทางสังคมของวิถีชนที่มีคุณค่าทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน การแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของสังคมหรือชุมชน และสะท้อนถึงพัฒนาการของการดำรงอยู่ของสังคมนั้น หากไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม ก็อาจจะทำให้ถูกทำลายลงด้วยสาเหตุต่างๆ ทั้งจากธรรมชาติและการกระทำของมนุษย์ โดยเฉพาะการขยายเมืองเพื่อรองรับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงของค่านิยมจากวิถีชีวิตสังคมเกษตรกรรมสู่การเกษตรด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ตามกระแสโลกาภิวัตน์

วิวัฒนาการทางวัฒนธรรมทฤษฎีของ sociobiology และวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมที่อธิบายถึงวิถีสังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ในขณะที่ร่องรอยพัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรมที่มีแนวโน้มที่จะเพิ่มความซับซ้อนของสังคมหรือวัฒนธรรมวิวัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรมยังพิจารณากระบวนการที่สามารถนำไปสู่การลดความซับซ้อน (ความเสื่อม) หรือที่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการแพร่กระจายโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงที่มีนัยสำคัญอย่างเห็นได้ชัดในความซับซ้อน (cladogenesis) วิวัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรมคือกระบวนการที่การปรับโครงสร้าง โครงสร้างได้รับผลกระทบตามกาลเวลาทำให้เกิดรูปแบบหรือโครงสร้างในเชิงคุณภาพที่แตกต่างจากรูปแบบบรรพบุรุษตามแนวคิดทฤษฎีวิวัฒนาการของ Stewart (1972) โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการตามหลักการแนวคิดทฤษฎีของ Stoner & Wankle (1986) Mescon & Khedouri (1985) และบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านแบบแผนวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ ประเพณีวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติ 2) ด้านศาสนาและความเชื่อ เกี่ยวข้องกับหลักการนับถือศาสนาที่ถูกติดมากับความเชื่อของชุมชน และยังสืบทอด อนุรักษ์อย่างเหนียวแน่นจากความสามัคคีของคนในชุมชน 3) ด้านเทคโนโลยี เกี่ยวข้องกับทักษะความสามารถในการใช้ และนำเทคโนโลยีมาเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมในชุมชน

จากความสำคัญดังกล่าวส่งผลให้ชุมชนชาวมอญต้องมีการพัฒนาการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นไทย - มอญ สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม นำไปสู่การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของชุมชน จึงควรมีรูปแบบการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นไทย - มอญ เพื่อให้ชาวมอญในชุมชนและทายาทผู้สืบเชื้อสายมอญได้เห็นความสำคัญ ในการที่จะอนุรักษ์และรักษาไว้ซึ่งประเพณีที่ตีมามของบรรพบุรุษ อีกทั้งยังเป็นการสืบทอดเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ประเพณีมอญให้เป็นที่รู้จักขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

เพื่อให้มีรูปแบบการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นไทย - มอญ จังหวัดปทุมธานี ที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น และนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาประเพณีท้องถิ่นไทย - มอญ จังหวัดปทุมธานี ต่อไป

ส่วนที่ 2 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นไทย - มอญ จังหวัดปทุมธานี

2.1 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นไทย - มอญ จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย

1. แบบแผนวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนมอญในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นแบบแผนของการประพฤติปฏิบัติที่ฝังงานและการแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดใน สถานการณ์ต่างๆ ที่สมาชิกในสังคมสามารถรู้ เข้าใจ ซาบซึ้ง ยอมรับ และใช้ปฏิบัติร่วมกันในสังคมสืบทอดปฏิบัติกันมาผ่านสายเลือดและเครือญาติ ได้แก่ 1) ภาษาและวัฒนธรรม หมายถึง ภาษาที่ใช้ในการพูดและการเขียนรวมทั้งงานประพันธ์ที่สร้างสรรค์ที่มีการบันทึกไว้ เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่เป็นลายลักษณ์อักษร 2) การแต่งกายและอาหาร หมายถึง เครื่องนุ่งห่ม และอาหารที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาวมอญ 3) ประเพณีและพิธีทางศาสนา หมายถึง กิจกรรมที่ปฏิบัติในโอกาสของวันสำคัญต่างๆ 4) ศิลปกรรม หมายถึง งานศิลปหัตถกรรม จิตกรรม สถาปัตยกรรม และประติมากรรม 5) การแสดงและการละเล่น หมายถึง การละเล่นและของเล่นของชาวมอญ ดนตรีและเพลงมอญประเภทต่างๆ และศิลปะการแสดงของมอญ

ชาวมอญจึงเป็นกลุ่มคนที่มีแบบแผนวัฒนธรรมเป็นของตนเองเป็นจุดเริ่มต้นของ ศิลปะวัฒนธรรมของหลากหลายชนชาติแม้จะผ่านกาลเวลามานานแต่แบบแผนวัฒนธรรมก็ยังคงอยู่ตราบไต่ที่ ชาวมอญยังรักและหวงแหนในวัฒนธรรมของตนเอง

2. ศาสนาและความเชื่อ ศาสนาเป็นสถาบันหนึ่งในสังคม ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ คือ หลักธรรมคำสอน พิธีกรรมที่แสดงออกถึงความเชื่อนั้น และวิธีการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ศาสนาเป็นเรื่อง ความเชื่อศรัทธาในหลักธรรมคำสอน ซึ่งให้คำอธิบายเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิต ความเป็นมา ความเป็นอยู่ และ ความเป็นไป อธิบายอดีตปัจจุบัน และอนาคต อธิบายสาเหตุของปัญหาต่างๆ ทำให้เกิดความสงบ และ ความหวังในชีวิต พิธีกรรมคือ การแสดงออกถึงความเชื่อเหล่านี้ ตั้งแต่คนเกิดมาจนถึงตาย มีพิธีกรรมเกี่ยวกับ ชีวิต พิธีกรรมตามฤดูกาล ตามเทศกาล หรือวันสำคัญของประเพณีที่ได้กำหนด และกระทำสืบต่อกันมา พิธีกรรมเหล่านี้ นอกจากจะให้ความหมายเกี่ยวกับชีวิตแล้ว ยังเป็นการกระชับความเชื่อ ความสัมพันธ์ระหว่าง มนุษย์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ด้วยกัน และระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ทำให้หลักธรรมคำ สอน และกฎเกณฑ์ต่างๆ ของศาสนา ได้รับการเคารพนับถือ และปฏิบัติตามความเชื่อในศาสนาแสดงออกใน การดำเนินชีวิตประจำวันของผู้นับถือศาสนานั้นๆ ซึ่งมีกฎหรือบัญญัติที่เรียกชื่อต่างๆ กันเป็นแนวทางชาวมอญ จึงเป็นกลุ่มคนที่มีความผูกพันอย่างลึกซึ้งกับหลักศาสนาและความเชื่อที่ยึดถือสืบทอดกันมาอย่าง ยาวนานถึงปัจจุบัน

3. เทคโนโลยี เทคโนโลยีเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของมนุษย์อยู่ตลอดเวลา เนื่องจากในการ ดำรงชีวิตมนุษย์ต้องพบเจอปัญหาต่างๆ มากมายในแต่ละวัน ดังนั้น เมื่อเกิดปัญหา มนุษย์ก็คิดหาวิธีแก้ปัญหานั้น ทั้งแบบการวิธีการและการสร้างชิ้นงาน ทำให้การใช้ชีวิตมีความสะดวกสบาย เมื่อมนุษย์พบปัญหาใน ชีวิตประจำวัน มนุษย์ก็จะหาวิธีแก้ปัญหานั้น เพื่อนำมาสร้างสิ่งที้นำมาใช้แก้ปัญหานั้น เมื่อเวลาผ่านไปความต้องการ

ของมนุษย์เปลี่ยน มนุษย์ก็จะพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ โดยใช้การออกแบบที่มีอยู่เดิมเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาต่อยอดไปสู่เทคโนโลยีใหม่ๆ ได้ในที่สุด เทคโนโลยีในปัจจุบันและอนาคตก็ยังมีพัฒนาเทคโนโลยีออกมาอย่างเร็วขีดจำกัด เทคโนโลยีจึงเป็นสำหรับมนุษย์ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่ว่าสังคมไหนก็มีความจำเป็นที่ต้องใช้เทคโนโลยีทั้งช่วยในการจัดเก็บข้อมูล การสืบค้นข้อมูล การติดต่อสื่อสาร ดังนั้น ผู้นำชุมชนหรือผู้นำกลุ่มต้องมีการเรียนรู้ที่จะใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้

การนำรูปแบบการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นไทย - มอญ จังหวัดปทุมธานี ไปใช้ให้เกิดผลสำเร็จบรรลุเป้าหมายได้ ควรทำความเข้าใจแนวทางการนำไปใช้ในเรื่องต่อไปนี้

3.1 ปัจจัยการนำรูปแบบการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นไทย - มอญ จังหวัดปทุมธานี ไปใช้ มีดังนี้

1. แบบแผนวัฒนธรรม จะต้องมีการพัฒนาการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นไทย - มอญ อย่างต่อเนื่อง อาจจะมีการศึกษาข้อมูล การศึกษาดูงาน การอบรมเชิงปฏิบัติการ การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม

2. ศาสนาและความเชื่อ มีกระบวนการ หรือจัดกิจกรรมการถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีไทย - มอญ ให้ความรู้อย่างถูกต้องมีเหตุ มีผล ไม่มั่วยั่วและเข้าถึงง่าย ต้องมีความกลมเกลียวและความสามัคคีของชาวมอญในชุมชนที่จะร่วมมือกันในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีไทย - มอญ

3. เทคโนโลยี ในชุมชนต้องมีระบบสารสนเทศที่เข้าถึงได้ง่ายสะดวกในการใช้ เพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ กิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเยาวชนรุ่นใหม่ควรมีบทบาทในการมีส่วนร่วมช่วยด้านเทคโนโลยีเพื่อให้ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถดำเนินการต่อไปได้ในสังคมปัจจุบัน

3.2 เงื่อนไขการนำรูปแบบการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นไทย - มอญ จังหวัดปทุมธานี ไปใช้ มีดังนี้

1. รูปแบบนี้สามารถนำไปใช้ในชุมชนได้ทุกชุมชน โดยเฉพาะชุมชนที่มีโครงสร้างองค์กร หรือมีการบริหารจัดการที่ใกล้เคียงกัน มีปัจจัยที่สอดคล้องกันก็สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม

2. เทคนิคการจัดการแบบมีส่วนร่วมก็จะเป็นอีกเงื่อนไขที่จะช่วยให้การนำรูปแบบนี้ไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ ดังนั้นในชุมชนที่จะนำรูปแบบนี้ไปใช้จะต้องปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการงานให้เป็นการบริหารจัดการงานแบบมีส่วนร่วมก็จะช่วยให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. การอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น ที่หน่วยงาน สถานศึกษา หรือบุคคลที่สนใจในการเรียนรู้ประเพณีท้องถิ่นไทย - มอญ สามารถเข้าถึงได้โดยสะดวกก็เป็นเงื่อนไขอีกข้อหนึ่งที่ชุมชนต้องมีการจัดการให้พร้อมใช้งาน และเอื้อต่อการใช้งานอีกด้วย

ผลการประเมินรูปแบบการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น ไทย - มอญ จังหวัดปทุมธานี เพื่อทราบระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการปฏิบัติของรูปแบบ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อรูปแบบการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นไทย - มอญ จังหวัดปทุมธานี

องค์ประกอบ	ความคิดเห็น						แปลผล
	ความเป็นประโยชน์		ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ		
	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.	
ส่วนที่ 1 ที่มาของรูปแบบ							
1.1 แนวคิดและหลักการของรูปแบบ	4.71	0.49	5.00	0.00	4.71	0.49	มากที่สุด
1.2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	5.00	0.00	5.00	0.00	4.86	0.38	มากที่สุด
ส่วนที่ 2 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นไทย-มอญ จังหวัดปทุมธานี							
2.1 แบบแผนวัฒนธรรมวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ ประเพณี วัฒนธรรม ความสัมพันธ์เครือญาติ	5.00	0.00	5.00	0.00	4.71	0.49	มากที่สุด
2.2 ศาสนาและความเชื่อหลักศาสนา ความเชื่อในชุมชนความสามัคคี	5.00	0.00	5.00	0.00	4.71	0.49	มากที่สุด
2.3 เทคโนโลยี การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ทักษะและความชำนาญในการใช้	5.00	0.00	5.00	0.00	4.57	0.53	มากที่สุด
ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้							
3.1 ปัจจัยนำรูปแบบไปใช้	4.86	0.38	5.00	0.00	4.86	0.38	มากที่สุด
3.2 เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้	4.86	0.38	5.00	0.00	5.00	0.00	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.92	0.18	5.00	0.00	4.77	0.39	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมด	$\overline{X} = 4.90, \quad S.D.=0.19$						มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า จากการประชุมสัมมนาผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 7 คน มีความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นไทย - มอญ จังหวัดปทุมธานี มีความเป็นประโยชน์ มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ในการปฏิบัติตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

รูปแบบการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นไทย - มอญ จังหวัดปทุมธานี มี 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ที่มาของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) แนวคิดและหลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ส่วนที่ 2 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นไทย-มอญ จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย 1) แบบแผนวัฒนธรรม วิถีชีวิต การประกอบอาชีพ ประเพณี วัฒนธรรม ความสัมพันธ์ เครือญาติ 2) ศาสนาและความเชื่อ หลักศาสนา ความเชื่อในชุมชนความสามัคคี 3) เทคโนโลยี การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ทักษะและความชำนาญในการใช้ ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้ ประกอบด้วย 1) ปัจจัยนำรูปแบบไปใช้ 2) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ ซึ่งเป็นผลจากการสัมภาษณ์ในระยะที่ 1 แล้วมีการทำการสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญ

ประเพณีท้องถิ่น ไทย - มอญ จังหวัดปทุมธานี ตำแหน่ง ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การจดบันทึก และจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านจึงทำให้ข้อมูลมีความตรงกับข้อมูลจริง สอดคล้องกับงานวิจัยของไทยโรจน์ พวงมณี (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาต่อยอดศิลปวัฒนธรรมพื้นที่หมู่บ้านน้ำพร อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย ผลการศึกษาพบว่า 1) การสำรวจและศึกษานันทนาการในพื้นที่ โดยมีการออกแบบวิธีการเก็บข้อมูลบริบทพื้นที่ องค์ความรู้ทางธรรมชาติและวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องโดยกลุ่มคนในชุมชนนักวิชาการ ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวัฒนธรรมและนักพัฒนาชุมชน 2) กิจกรรมการสรุปข้อมูลและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีตัวแทนคนในชุมชน ปราชญ์ท้องถิ่น นักวิชาการนักวัฒนธรรม ตัวแทนปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานด้านการท่องเที่ยว หน่วยงานพัฒนาชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม

ผลการประเมินความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นไทย - มอญ จังหวัดปทุมธานี จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน โดยการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) มีความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นไทย - มอญ จังหวัดปทุมธานี โดยรวมมีความเป็นประโยชน์ มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติและมีผลอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ด้าน เพื่อให้การอธิบายเป็นไปอย่างกว้างขวาง ผู้วิจัยจึงได้นำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่แสดงความคิดเห็นในรอบสุดท้ายของการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นหลักในการอธิบาย มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรพร วรจักร (2559) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการทอผ้าไหมศิลปวัฒนธรรมชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สรุปผลการวิจัยพบว่า ผลการตรวจสอบรูปแบบการทำไหมศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สรุปในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ด้านทฤษฎีพื้นฐานและหลักการของรูปแบบ ด้านองค์ประกอบหลักรูปแบบการทำไหมศิลปวัฒนธรรม ด้านแนวทางการประเมินรูปแบบ มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้คือรูปแบบการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นไทย - มอญ จังหวัดปทุมธานี มี 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ที่มาของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) แนวคิดและหลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ส่วนที่ 2 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นไทย-มอญ จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย 1) แบบแผนวัฒนธรรม วิถีชีวิต การประกอบอาชีพ ประเพณี วัฒนธรรม ความสัมพันธ์ เครือญาติ 2) ศาสนาและความเชื่อ หลักศาสนา ความเชื่อในชุมชนความสามัคคี 3) เทคโนโลยีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ทักษะและความชำนาญในการใช้ และส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้ ประกอบด้วย 1) ปัจจัยนำรูปแบบไปใช้ 2) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ ดังสรุปในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นไทย - มอญ จังหวัดปทุมธานี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นไทย - มอญ จังหวัดปทุมธานี ควรมีแผนการพัฒนาการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นไทย - มอญ มีการศึกษาข้อมูล การศึกษาดูงาน การอบรมเชิงปฏิบัติการ การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เพื่อให้การจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นทันต่อยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง และมีการประเมินผลการดำเนินงานเพื่อให้ทราบว่าควรพัฒนาหรือปรับปรุงในด้านใด อย่างไรบ้าง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะพื้นที่ชุมชนไทย - มอญ จังหวัดปทุมธานี ในการศึกษาครั้งต่อไปผู้สนใจควรขยายพื้นที่ในการศึกษาเพิ่มเติม หรือควรมีการศึกษาเฉพาะประเพณีมอญที่มีอยู่ในประเทศไทย

2.2 ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นไทย - มอญ จังหวัดปทุมธานี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). **แผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564-2570**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- ชาย โพธิ์สีดา. (2554). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ดนัย ไชยโยธา. (2546). **สังคม วัฒนธรรม และประเพณี**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ดวงพร สุภาพร. (2561). **วิธีการเรียนรู้กับการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนธรรมชาติบ้านห้วยพ่าน**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ไทยโรจน์ พวงมณี. (2564). **แนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาต่อยอดศิลปวัฒนธรรมพื้นที่หมู่บ้านน้ำพรอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย**. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พัชรพร วรจักร. (2559). **รูปแบบการดำเนินงานศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. คุุณภูมิตดการศีกษาคุุณภูมิตด. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2552). **พระบรมราโชวาท พระราชดำรัส เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม**. แหล่งที่มา <https://www.thaihealth.or.th/พระบรมราโชวาท-พระราชดำรัส/> สืบค้นเมื่อ 29 ธ.ค. 2565.
- สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดปทุมธานี. (2558). **สภาพแวดล้อมของปทุมธานี**. แหล่งที่มา <http://pathumthani.m-culture.go.th/activity.html?nid=114>. สืบค้นเมื่อ 29 ธ.ค. 2565.
- สำนัก ก วรรณกรรม และ ประวัติศาสตร์. (2558). **200 ปี ปทุมธานี**. จาก <http://www.pathumthanitourist.com/th/2015-08-02-14-00-29/2015-08-24-04-44-31>. สืบค้นเมื่อ 29 ธันวาคม 2565.
- สุภางค์ จันทรวาณิช. (2543). **การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เหมือนพิมพ์ สุวรรณภาศ. (2558). **มรดกทางวัฒนธรรม: การสร้างตัวตนคนมอญสามโคกจังหวัดปทุมธานี**. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อานนท์ อาภาภิรมณ์. (2525). **สังคม วัฒนธรรมและประเพณีไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- Mescon, M. & Khedouri, F. (1985). **Management: Individual and organizational effectiveness**. New York: Harper & Row.
- Steward Julian H. (1972). **Theory of Culture Change: The Methodology of Multilinear Evolution**. Urbana and Chicago: University of Illinois Press.
- Stoner, A. F. & Wankel, C. (1986). **Management**. 3 rd ed. New Delhi: Prentice – Hall.